Број 228. У Новом Саду, у четвртак 18. (31.) октобра 1912 Година XLVII.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 3 круне; на четврт године 9 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 К 50 п. за четврт године 10 К 5 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 кр., на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА" ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Јована Т Чавића — Администрација »Заставе« налази се у кући, где је Милетићева штампарија у Лауша Кошута (главној) улици број 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрација »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот

Чек-конто 12008.

Дипломатско комешање око Балкана.

У европској дипломацији се опажа велико комешање и спремање за крупне догађаје. Немачки цар, који је иначе разговоран, ћути, а то је нешто необично. Нема сумње, да је он желео Турској успеха. Та његова жеља није потекла из љубави према Турској, него што је Немачка преко Турске имала слободно кретање на Истоку и велике користи на трговачком пољу. Због тога је Немачка ставила своје официре у турску службу, а послала је Турској и своје оружје. Али баш зато је Енглеска напустила Турску, а Француска је балканским државама послала изврсно оружје, којим војске удружених држава туку турску војску, али и Немачка осећа батине. Зато она сад мудро ћути, а добро зна, да би Енглеска употребила прву прилику, да јој сломи крила. После изјаве француског министра председника, Поенкара, у Нанту, да ће Русија, Енглеска и Француска сложно поступити у балканском питању, очевидно је, да Енглеска води ту прву реч, а то је за Немачку већ довољан разлог да буде уздржљива. Но има још један разлог. Италија је члан тројног савеза али она отворено изјављује, да неће помагати тежње за продирањем Аустроугарске на Балкану.

Из свију се појава види, да бечке жеље за освајањем на Балкану могу изазвати рат, у ком случају би на једној страни биле само Немачка, Аустроугарска и Румунија, а на другој страни Русија, Енглеска, Француска и Италија са удруженим хришћанским државама на Балкану. Аустроугарска је рачунала и на Турску, али после пораза њених код Куманова, Киркилиса и Велеса нема шта очекивати од Турске Стога је врло велико питање, хоће ли Немачка помоћи бечке тежње и по цену европског рата. Сигурно је пак, да би Аустроугарска у свом продирању на Балкан наишла не само на отпор Србије и Црне Горе, него и Бугарске и Грчке, које су сада све појачане и представљају саме огромну силу, а да им је војска добра и изврсно наоружана, то се показало на ратном пољу. Кад се пак узме у обзир, да би Аустроугарска својим уплетањем у балкански рат изазвала и Русију онда је очевидна опасност, која нам прети од таке политике. Истина је, да се и Румунија кочопери, а њен краљ говори о некој важној улози Румуније. Ако Румунија мисли, да је довољно јака, да спасава Турску, онда се љуто вара. Балкански је савез јачи од ње. Међутим, није тајна, да румунски народ не одобрава политику краља Карола, нити Румуни желе, да за Турке и Немце ваде кестење из ватре. Краљ Карол може ту ужасну политику да плати губитком престола. Истина, он је довео на владу и четири демократа, који уживају углед код сељака, али кад румунски сељаци стекну уверење, да Јонеску и његови другови нису дошли на владу зато, да их избаве од спахијских пијавица, него да га поведу на кланицу за турске и немачке рачуне, онда ће се окренути против њих. Румунски сељак не тражи, да Бугарска своју обалу од Варне до Бургаса уступи Румунији, него да се избави из спахијског ропства. Ако је пак румунској влади стало до самоуправе Цинцара у Македонији, то ће постићи врло лако, јер балкански Хришћани не желе да подјарме своју једноверну браћу.

Али румунски краљ је Немац по осећају, па стога води политику, која одговара немачким интересима. Неко жели, да Европа дозна, како у Македонији нема само Срба, Бугара и Грка, него и Румуна. Тога ради се протурују и гласови, да Арбанаси траже автономију или да им дође Аустроугарска. Али и сви маневри неће помоћи, јер Русија, Француска, Енглеска и Италија неће ни под каквим изговором кварити рачуне балканских држава нити ће допустити, да Аустроугарска прошири своје земљиште на Балкану. С тим треба бечка политика да рачуна. „Наје Фраје Пресе" у свом најновијем броју истиче, да Аустроугарска не треба да се осврће на велике силе, него да се одлучи у корист или против балканскога савеза. У томе лежи будућност, у томе лежи успех или неуспех, истина или заблуда. Балкански савез се састоји из четири државе, од којих су Грчка и Бугарска увек биле у пријатељству са Аустроугарском, нити има каквих противничких интереса међу њима. Рањаво је место само Србија, те настаје питање: Може ли Аустроугарска да живи са Београдом у поштеном пријатељству, и да добије трајна јемства за слободан трговачки пут на западном делу Балканског Полуострва? Не треба нам ту посредника, ни посредовање великих сила, јер је то скуп посао. — Чим Србија стече уверење, да ми тражимо на Истоку само тржишта за нашу робу, а њен национални развитак не спречавамо у границама трезвености, био би ту излишан при привредном послу сваки посредник. Пошто је балкански савез већ војничка сила, а после свршеног рата биће и привредна сила, зашто да Аустроугарска у том привредном препороду не учествује и да другим државама припусти, да задовоље своје предузимачке прохтеве пред нашим вратима? Пре се говорило, да Аустроугарска треба да носи просвету на Исток и да привредно освајa. *Али Исток је сада балкански савез*, ма да Турска једно или друго парче од свога поседа задржи. **Против балканског савеза не може Аустроугарска ни просвету да носи на Исток нити да привредно освајa. Она мора да живи са балканским савезом.** *Најбоља је политика, да се снагом и благохотношћу спроведе оно што је потребно.* Тиме би се спасао мир и независност од мрака у дипломацији великих сила, а решило би се питање, које се пак само у томе састоји, *да се на правне наследнике Турске не пућимо и не дуримо*, него да с Молијером рекнемо: *У политици је поравњање увек могуће.*

Једва једном паметна реч из Беча. Хоће ли је послушати Берхтолд и језуите? А добро би било, јер су и народи у већини својој противни освајању на Балкану. Ено мађарска опозиција се најсвечаније огра-

ПОДЛИСТАК.

ДИПЛОМАТА.

— А. Чехов. —

Умрла је Ана Лвовна Кувољдина, жена титуларна саветника.

— Шта ће сада бити? — саветовали су се родови и пријатељи. — Требало би јавити мужу. Ма да није живео с њоме, ипак је волео покојницу. С времена на време долазио би к њој, и, пузећи на коленима, молио је: „Аночка! Та када ћеш ми већ једном опростити тренутну лудорију?" Ваља му, знате, јавити.

— Аристарше Иванићу! — рећиће уплакана теткица пуковнику Пискареву, који је такођер био ту у породичном савету. — Ви сте пријатељ Милана Петровића. Смилујте се, отидите к њему у звање и реците му за ову несрећу... Само, молим вас, голубе, не онако одједаред, да му се што не догоди. Болешљив је. Него га прво спремите, па онда већ ..

Пуковник Пискарев узе капу и упути се право у звање новопеченог удовца.

— Михаило Петровићу — поче он, седајући за сто Кувољдина и бришући се од зноја. — Здраво Голубе! Ала је то и прашина на улици, Боже опрости. Пиши, пиши... Нећу ти сметати... Поседећу мало, па хајд' даље... Знаш, прошао сам овуда па мислим: а гле овде Миша служи! Хајде да свернем! А збиља овај ... имам и мало посла...

— Седите, Аристарше Иванићу... Причекајте... За четврт сата бићу готов, а онда ћемо рећи коју!...

— Пиши, пиши... Па ја сам тек онако из шетње... Рећићу ти реч две, па ајдац!

Кувољдин остави перо и намести се као да ће да слуша. Пуковник се почеша иза врата па настави...

— Тако је овде загушљиво, а на улици прави рај... Сунашце, ветрић, па птичице знаш.. Пролеће! Идем тако по булевару, а мени, знаш, тако мило!... Ја сам човек независан, удовац... Куда оком, онамо скоком... Хоћу ли кројачу — хајде, хоћу ли да се мало провозам тамо амо, нико ме не сме задржавати, код куће ми нико не ларма... Нема ти, брате, лепша живота, него овако без жене... Без бриге! Слободан! Дишеш, а осећаш како дишеш! Дођем кући, мир. Нико се ни не усуђује да те запита, где си био... Сам си свој гост... Многи ти, брате мој, хвале породичан живот, по моме то је горе од робије... Ту ти је мода, турнири, сплетка, ларма... па гости... деца једно за другим све гмижу на свет Божји... Трошкови... Пих!...

— Одмах ћу свршити, прекине га Кувољдин хватајући за перо. — Свршићу па онда...

— Пиши, пиши само... Па још је срећа, ако не добијеш жену ђавола, а ако ти је још сатана у сукњи? Ако по цео дан гунђа и праска?... На пример као што је код тебе... Док си био момак, био си бар налик на човека, а чим си се оженио том твојом почео си побољевати и падати у меланхолију... Осрамотила те је она по целоме граду.. Истерала те из куће... Шта је ту лепо? Таку жену не вреди ни жалити..,

— Ја сам крив нашем разлазу, а не она, — ухдахну Кувољдин...

— Остави се, молим те! Знам ја њу! Змија, својеглава, лукава. Кад говори као да отровне жаоке сипа, кад погледа, сече као оштрим ножем... Но што је она, покојница, била змија, та то се не може исказати!

— Тј како покојница? — разрогачио се Кувољдин.

— Шта ја рекох, покојница? — Трже се Пискарев, поцрвенивши. — Та нисам ја ништа рекао... Шта ти, Бог с тобом... Гле, како је побледео! Хе, хе... Отвори уши!

— Јесте ли ви били данас кодАњуте?

— Свернуо сам јутрос... Лежи... Грди млађе... Час јој ово нису добро дали, час опет оно... Несносна жена, не можеш је поднети! Не разумем зашто је ти и волеш, Бог те видео... Да дâ Бог, па да се одреши од тебе јадника... Поживео би бар слободно, постао би веселији... Оженио би се

ђује против сваког повишавања терета од стране незаконите делегације, коју су Тиса и Лукач изабрали уз помоћ војске и полиције, *протестује против сваке освајачке политике, против сваког излишног уплетања, против сваке жртве у новцу и крви*, која се приноси не за заштиту битних интереса Угарске, него за задовољење страних *тежња или за угњетавање других народа.* — „Пешти Хирлап“ пак на овај протест надовезује, да Аустроугарска не може у спети у рату, јер су јој народи незадовољни, као што су и у Турској били незадовољни. А шта се може постићи са задовољним народима, доказ је ратни успех удружених хришћанских држава. „Пешти Хирлап“ упозорава Беч, да Угарска не одобрава освајачку политику, нити жели, да буду угњетени словенски народи на Балкану, а у потаји ће Мађари желети, да Аустроугарска буде потучена, јер отуда очекују појачање Угарске.

Хоће ли ове паметне савете усвојити у Бечу, видећемо, али кад и „Наје Фраје Пресе“ признаје, да освајачка политика не води цели и тражи, да се Аустроугарска измири са балканским савезом, онда не треба много доказивати, да ће великоаустријска политика претрпети ужасни слом, ако не послуша мудре савете.

Освајања Аустроугарске на Балкану.

Пештански „Мађарорсаг“ донео је овај чланак:

Ниш, 12. октобра.

Људи су се променили, па су се и „времена“ морала променити. Овде у Србији не плачу жене, што су им мужеви и неколико синова отишли у рат, деца потпуно схваћају, зашто им је отац или старији брат морао отићи у рат. Не може бити друкчије. Смрт није тако страшна као пре тога; народна душа не дрхће, као некада, сасвим се друкчије мисли, него пре неколико година.

Не кажу: треба да помогнемо браћи, него треба браћи помоћи, јер ћемо иначе и ми пропасти? Главна је ствар: идеализам, па тек после тога долази ужасна стварност. Обоје су позвани, да историјском току дају правац.

Ничему се нисам толико чудио, као једној појави, која ме је натерала на дубоко премишљање. Очекивао сам, да ће сва мржња српског народа бити уперена против Турака. Или бар у првом реду против Турака. Али јако сам се преварио. Нисам опазио изречну мржњу против Турака Турци су непријатељи, који су на сабљи освојили српске земље, па се исто тако од њих морају на сабљи и повратити.

Сва мржња народа у Србији уперена је против Аустроугарске. Са свих се страна чује: Зашто нас Аустроугарска не остави да живимо? Зашто је сву своју силу уперила против ослобођења пећеничких хришћанских народа, а овамо Аустроугарска непрестано наглашава, да не мисли освајати на Балкану? Старосрбијански бегунци, с којима сам говорио, огорчено су ми причали, да је Шваба противан њиховом ослобођењу. Истина је, да Швабе, захваљујући источној политици наших дипломата, ни досада нису баш много волели, али сада се та нељубав претворила у неограничену мржњу.

Да наведем само два примера, који говоре за сто других. У селима су ноћу зазвонила звона на ларму и запаљене ватре, које предсказују опасност. Кад су се и стари и млади искупили, власти су им саопћиле, да је краљ наредио мобилизацију.

Против кога? Против Турака или против Швабе? — питали су многи.

Можда би радије чули, да, кад већ не може бити друкчије, пођу у рат против Швабе, а не против Турака.

Када сам из Београда ишао на границу, у возу су седели официри и војници. Били су добре воље, певали су и говорили, али све песме и сав разговор уперени су били не на Турке, против којих иду у бој, него против Швабе. То је наше освајање на Балкану.

Али доста је и ово. Хтео сам истину само да утврдим А друга је истина, да један део тога расположења прелази и на Угарску. Да балканске народе непрестано омаловажамо, то нам зацело није потребно. У овим историјским временима нам то и не користи. Угарска има на Балкану многе и велике економне интересе.

Мађари су већ доста нагињали Турцима. Нису то чинили толико из осећаја сродства, колико по природном осећају потребе да у пријатељском одношају живе са Балканским Полуострвом. Све дотле, док је искључиво Турска представљала Балканско Полуострво, нагињали су Турској. Али пошто је све јасније, да млађи и за живот способнији народи наслеђују Турску, Угарској није у интересу, да се са балканским народима натеже клипка, а наравно ни Аустрији.

Уверени смо, да садашња званична политика Аустроугарске не може донети добра.

Јаша Томић.

Рат на Балкану.

Велика српска победа код Велеса.

Данас су стигли и званични извештаји, који казују *сјајну победу српске војске код Велеса.* После пораза код Куманова и Скопља турска се војска прикупила код Велеса. Ту је на окупу био главни део турске војске, који је могао бројати око 40 до 50 хиљада ратника. Та турска војска покушала је код Велеса да задржи продирање српске војске под заповедништвом престолонаследника Александра. У уторак ујутру одупреше се Турци победничкој српској војсци при наступању јој у Велес. *Борба је била тешка и крвава, јер су Турци били заузели врло добре положаје. Али јуначна и победничка српска војска сузбила је Турке са тих положаја, заузела је варош и потпуно разбила трупе турске мађедонске војске.*

Појединости те крваве битке код Велеса још нису познате. Зна се само толико, да су Турци јаком навалом доста брзо савладани. *Српска коњица* под заповедништвом *кнеза Арсена Карађорђевића*, која се већ код Куманова и Скопља одликовала, *и у битци код Велеса починила је чуда од јунаштва. Српска коњица је потиснутог непријатеља раздвојила у два разна правца, тако да ће се тешко моћи опет састати.*

У битци код Велеса погинуло је око пет хиљада Турака. Турска се војска повлачи *у великом нереду* у два правца: према *Прилипу* и према *Гостивару*. Несумњиво је, да Турци неће моћи учинити новог јачег отпора продирању српске војске. Турци бежећи према Прилипу, могу лако да наиђу на грчку војску, која побеђујући наступа.

Значај српске победе код Куманова.

После добивених тачних извештаја сада је посве сигурно утврђено, да је *код Куманова* била прикупљена *сва турска и мађедонска војска.* Тамо је био цео седми скопски војнички кор са три дивизије. Затим тринаеста и четрнаеста дивизија солунског кора. Шеснаеста и седамнаеста дивизија битољског кора. Сва три стрељачка корпуска пука и све корпуске артилерије. Према томе *било је код Куманова преко осамдесет хиљада турских војника.* Када се зна, да се та турска војска држала добро и да је била заузела изванредно добре положаје, а српска војска да је имала да савлада врло велике тешкоће, онда број српских жртава није велик. Установљено је, да је код Куманова погинуло 400 Срба, а рањено их 2 хи-

---

другом... Но, но, нећу! Немој се мргодити! Ја само онако старачки!... Ја, знаш... Ако хоћеш — воли је, ако нећеш — не. Него, знаш, ја ти само желим добра... Не живи с тобом, неће да зна за тебе... Зар је то жена? Ружна опаке ћуди, болешљива... Немаш шта жалити... Боље да..

— Олако ви судите, Аристарше Иванићу! — уздахну Кувељдин. — Љубав није — длака, не можеш је лако ишчупати.

— Ала ми је и љубав! Осим једа и отрова ништа од ње ниси видео. Опрости старцу, али ја је нисам волео!... Ни видети је нисам могао! Кад прођем поред њена стана, а ја важмурим, да је не видим... Нека је! Царство јој небесно, вечни покој, но... нисам је волео, грешан ја!

— Чујте Аристарше Иванићу... — побледе Кувељдин. — Ви сте се већ по други пут изрекли. Је ли она умрла, шта ли?

— Тј. ко, је ли умро? Нико није умро, али само ја њу, покојницу нисам волео. Уф! Тј. не покојницу већ њу... Твоју Анушку...

— Па је ли она умрла, шта ли је? Аристарше Иванићу, немојте ме мучити! Ви сте некако необично узбуђени, буните се... хвалите самачки живот... Је ли умрла? Је ли?

— Опет он умрла! — промрмља Пискарев кашљући... Па ако је умрла! Сви ћемо ми умрети, па и она умрети мора. И ти ћеш умрети, и ја...

Очи Кувељдина поцрвенеше и напунише сузама.

— У колико сати? — упита он тихо.

— Ни у колико... Ти већ и плачеш! Та није она умрла! Ко ти је казао да је умрла?

— Аристарше Иванићу, ја... ја вас молим. Немојте ме штедети!

— С тобом, брате, не вреди ни разговарати, као да си мали. Зар сам ти ја говорио да је она умрла? Јесам ли говорио? А шта слиниш? Иди, радуј се — жива је! Када сам свратио к њој, свађала се с тетком.. Отац Матеј служи парастос а она се дере све јечи кућа...

— Какав парастос? За што?

— Парастос? Па тако.. као у место молбана. Тј... није ни било парастоса, него нешто тако... а ништа није ни било.

Аристарх Иванић се збунио, устаде, и, окренувши прозору, стаде кашљати.

— Кашљем ти, брате... Не знам где сам то озебао..

Устаде и Кувељдин и нервозно пође око стола.

— Вешто ме варате — рече, чупкајући браду дршћући рукама. — Сад је јасно... све ми је јасно.. И не знам чему свe толика дипломација! Зашто не рећи. одједаред? Зар је умрла?

— Хм... Како да ти кажем? — слегну раменима Пискарев. — Није умрла него... Но ти већ плачеш! Та сви ћемо умрети! Неће само она умрети, сви ћемо умрети, који год живимо! На што плакати пред људима, боље да се прекрстиш!

Кувељдин је тупо гледао Пискарева неко време, затим страшно побледе, паде на столицу, и све се тресао од плача...

Иза столова поскакаше његови другови и потрчаше му у помоћ. Пискарев се почеша по потиљку и намргоди се.

— Бога ми читава комисија са таком господом! — промрмља ширећи рукама. — Дере се — а пита се зашто? Мишо, та је си ли ти при себи? Мишо? — поче га гуркати. — Та још није умрла! Ко ти је казао да је умрла? Мишо! Мишо! Напротив лекари веле да још има наде! Кажем ти да није умрла! Хоћеш да заједно одемо к њој? Стићићемо баш на помен... Тј. шта ја? Не на помен већ на ручак. Мишо! Уверавам те да је жива! Нека ми бог суди! Очи ми искочиле! Не верујеш? Онда хајдмо к њој... Назови ме онда како хоћеш, ако је... И како је он то само измислио, не појмим? Сам сам био данас код покојнице, тј. не код покојнице, него... Уф!...

Пуковник одмахну руком, пљуну и изађе из звања. Дошавши у стан покојнице, извали се на диван и ухвати се за косе...

— Идите сами к њему! — рече у очајању. — Сами приправљајте, а мене оставите! Не желим више! Само сам му две речи рекао... Тек што сам му рекао, гле шта би с њиме! Умире! Онесвестио се! Други пут ни за шта... Идите сами....

С руског **С. М.**

љаде, од којих су 80 од сто рањени лако. Но српска победа код Куманова над турском војском била је *коначна победа српског оружја над целокупном силом турском у Старој Србији и Мађедонији*. Показало се, да Турци не могу више да се прикупе и не могу да даду већи отпор. Немају више ни топништва, које је скоро све у српским рукама. Велика српска победа код Куманова — може се с правом рећи — да је одлучила читав балкански рат, и то у корист словенског оружја. Просте да су жртве српских хероја, који су је извојевали!

У новоослобођеним српским крајевима

Турци у бегству своме од Куманова нису имали времена да кваре железничку пругу, јер их је козачки гонио кнез Арсен са српском коњицом. Покварен је био само један део пруге пред Кумановом, што је брзо исправљено. Тако је сада железничка пруга све до Велеса посве добра и цела у српским рукама. Она већ врши редован саобраћај. Српска војска је изврсно снабдевена свима потребама. Сва оделења српске војске добивају редовно добру храну и не оскудевају ни у чему.

У ослобођеним српским крајевима у најкраћем времену успоставиће се и редован трговачки саобраћај, јер сви крајеви редом добивају српску организацију.

Цело Полабље и Косово у потпуном су миру. Ред се необично брзо заводи. Арнаути се враћају својим кућама, носећи беле заставе. Предају оружје. Неколики од њих довели су и своје породице и дотерали стоку.

Освојене крајеве посела је свуда српска војска; већином војници трећег позива, који се непрестано шаљу из Србије, да стражаре у новим српским покрајинама. Арнаути и Турци поражени брзином српског освајања и брзим спровођењем организације сасвим се приклањају својој судбини. Предају силно оружје, највећим делом пушке Мартинке и брзометке. Муслимани носе око руке српске тробојке. По градовима опет су отворени сви дућани и хришћански и турски. Од јуче се опет чују хоџе са минарета. Многи су муслимани задовољни и чврсто верују, да је осигуран напредак.

Што Турска није хтела и није могла да изведе десетинама година, то Србија изводи за неколико дана. Види се, да је оним крајевима завладала културна држава.

Битка код Кочана.

Сада стижу тек гласови о битци код *Кочана*, које је заузела српско-бугарска војска под заповедништвом српског генерала *Степе Степановића*. Битка је та била врло крвава и трајала је три дана и две ноћи. Првог дана и прве ноћи Срби и Бугари одбијали су само силне турске нападаје, јер су бројно куд и камо били слабији од Турака. На Србе и Бугаре нављавало је 12 турских батаљона, који су убрзо добили помоћи још и из Штипа. Но другога дана добише и Срби и Бугари појачања и одмах прођоше у нападај. Бој се већином водио бајонетима. Јуначни синови Србије и Бугарске разбили су Турке и натерали их у бегство све до Штипа. Пре битке били су Турци заробили 200 хришћана угледних кочанских грађана, које је ослободила победничка српско бугарска војска. Улазак српско-бугарске војске у Кочане изазвао је силно одушевљење у хришћанском становништву. — Војска генерала Степановића заузела је после Штип, а сада продире према Струмици, свакако да пресече Турцима, који узмичу, пут у Солун.

Даље наступање српске војске.

Црногорска војска под заповедништвом генерала Вукотића стоји код Пећи, одакле ће удружена са српском војском генерала Живковића да удара на Ђаковицу и Призрен И једно крило генерала Јанковића свакако да ће поћи на Призрен. По заузећу Призрена српска ће војска свакако ударити у крајеве према јадранском приморју, да са црногорском војском од Скадра очисте и оне крајеве од Турака и заузму их. Војска под заповедништвом престолонаследника Александра наступаће даље низ Вардар, а са истока с њом заједно наступа и војска генерала Степановића према Солуну. Како је разбијена турска војска побегла према Прилипу и Гостивару, а чује се да ће узмакнути и до Битоља, то ће једно оделење српске војске свакако поћи и онамо.

Са бугарско-турског бојишта.

Положај код *Једрена* је непромењен. У борбама североисточно од Једрена Турци су своје мртве и рањене оставили на бојном пољу. Турци су покушавали и да преваре Бугаре и домаме их са њихових положаја, те су истицали беле заставе, а када би се бугарске чете приближиле, Турци су пуцали на њих из топова. Тако су Бугари имали силне губитке. Бугари су ипак потиснули Турке и отели им једну батерију са муницијом. — У месту Енити, између Једрена и Лозенграда, Бугари су запленили силно оружје, муницију и одело.

У источној Мађедонији Бугари су разорили железнички мост на реци Мести (Карашу) код *Букова*, источно од Драме. Тако је прекинута железничка веза између Солуна и Цариграда.

Источна бугарска војска после заузећа Баба Ескија допрла је до Лиле Бургаса, а по неким приватним извештајима, и заузела га. Турска главна сила прикупљена је под врховним заповедништвом Низам паше код *Чорлуја*. Тамо су стигла, како јављају из Цариграда, и четири војна кора из Мале Азије. Чорлу лежи на 50 километара јужно-источно од Баба-Ескија, на железничкој прузи што води у Цариград. Ту између Чорлуја и Каристрана на реци Ергени очекује се главна, одсудна битка између бугарске и турске војске.

Са грчко-турског бојишта.

Генерал Данглис јавља из Кожана, да је грчка војска посела кланац трипотамоски, који је кључ освајању Бера (Верије, Караферије). Турска војска се повукла из тога кланца са знатним губитцима, а оставила је иза себе и пет кола муниције. Пад Бера очекује се сваког часа. Бер (Верија) лежи на три дана марша од Солуна, на железничкој прузи Солун—Битољ.

Помоћ са стране.

Аустроугарски посланик у Београду Угрон дао је српском Црвеном Крсту хиљаду круна. Јуче је посетио рањенике и поклонио им духана и цигара. — О чистини и примерном уређењу српских болница изразио се врло похвално. — Немачка колонија у Београду уредила је једну болницу за рањенике са сто постеља. — Једно оделење енглеског Црвеног Крста са 13 лечника и 26 болничарки отпутовало је преко Трста на Цетиње. — Из Прага је јуче отпутовао за Србију др. Тобјашек са 4 лечника и 16 медицинара. Др. Моравек отпутовао је са 25 особа, међу овима и 7 лечника, у Бугарску. У Црну Гору отпутовало је тек 6 лечника, један лекарник и више медецинара са болничарском опремом за сто постеља.

Изјава Сазонова.

Петроградски дописник берлинског листа „Теглихе Рундшау“ говорио је са руским министром спољних послова, Сазоновим. Министар је рекао, да се рат не може свршити без икаквих добитака по балканске државе, иако Турска није још савладана. Русија је потпуно споразумна у свему са Француском и Енглеском. Што се тиче рогушења Румуније, он мисли, да и Румунија хоће да тражи неки део Балкана себи, али шта? Она би могла на Балкану добити само од Бугарске парче Добруџе, али јој Бугарска то неће уступити драговољно. Шта ће бити после рата, не зна а то не може данас рећи ни један државник. Положај је озбиљан као и у време сваког великог рата. Једно је сигурно, да од великих сила ни једна не тражи никаквих покрајина за себе, *па ни Аустроугарска*. У томе је потпуно сигуран.

За рањенике.

Боривој Красојевић, ученик III. гимназијског разреда у Ср. Карловцима скупио и послао црногорском Црвеном Крсту 90 круна, а приложише ови: Др Ђорђе Красојевић 50 К, Катица Ђ. Красојевић 20 К, по 4 К: др. Душан Орешковић, Богдан Ђ. Красојевић, Мара Ђ. Красојевића, Боривој Ђ. Красојевић, 2 круне Јован Красојевић, по 1 круну: Димјан Поповић и Никола Лазаревић.

Пример за углед.

Сматрам да је данас сасвим излишно опширно писати о томе, шта је право и дужност сваког сина и сваке кћери српског народа према оним балканским *рањеницима*, који то посташе у борби за *крст* часни и златну *слободу*, као и према оној *сирочади*, чији бранитељи и хранитељи живот свој положише за бољу будућност свога народа и хришћанске културе..

Ми Срби свиколики знамо шта је било; осећамо и сувише како је данас; не двоумимо шта бити мора, ако пренебрегнемо себе..

Свест своју о свему томе треба да утврдимо притицањем у помоћ оним рањеницима и оној сирочади, српској у првом реду..

Свест та народна већ чини своје и она неће ни стати ни малаксати.

Овде хоћу да упозорим на један доживљај свој у манифестацији те српске свести.

Гледао сам кад је један Србо свој прилог предао уз речи: „*За моје мртве*“..

Скупљач рече: „Бог да прости“, и пође даље, а ја запитам пријана: „Зар је и од твог рода когод већ погинуо?“

— До сада није, али оно је за моје мртве.

— Како за твоје мртве?

— Сви ми имамо својих мртвих. И ја сматрам, да смо ми потомци њихови обвезани, да се пре свега у име својих мртвих одужимо оним нашим рањеницима и оној нашој сирочади. Ја сам уверен, да ће мојим мртвима сада бити земља лакша. До сада сам на њихове гробове полагао венце у знак сећања и благодарности. Од сада ћу и тај новац давати, да се ублажи големи терет оних рањеника и оне сирочади. Уверен сам, да ће та врста пијетета душама мојих мртвих неописано више годити. Знаш, да ја, као и ти сам, живим од рада и заслуге отуда. Сада сам откинуо колико могох, *а првом згодом опет ћу, онда за нас живе* Рат још траје, па ће бити још много и рањеника и јадне сирочади. То се не може избећи, јер „васкресење не бива без смрти“ И док буде рата, *и после њега*, ја ћу се овако како рекох одуживати по могућству оним нашим невољницима, оном пијетету и својој српској свести. Јеси ли ме сада разумео?

— Уместо одговора ја стисках руку својем пријану...

Ишли смо још неко време заједно и ћутке, сваки предан својим мислима и осећајима. Ја сам у памети својој претуривао камо бисмо у овим судбоносним часовима могли доспети, *да сви овако као мој пријан пођемо радити*. А колико бисмо тек успели, кад би и они, који данас немилице, на очиту своју штету, расипају новац за дуван, пиће, кинђурење, моду, биоскопе и т. д., само то принели на олтар српске свести своје...

Зарад оних, који би ово хтели чути и послушати, предајем ово јавности, јер сам убеђен, да се пијетету према српским покојницима не може достојније задовољити, већ да се овако помогне терету српских рањеника а уједно трајно и сигурно утру сузе многобројне ојађене српске нејачи..

Србо.

*

Наш родољубиви се свет доста лепо одзива својим прилозима за српске рањенике. Прикупило се доста вовача. а доста и одела и других ствари. Дознајемо из Београда, да су рањеницима најпотребнији топли грудњаци, топле чарапе и опанци. Упозоравамо на то наш свет, те да место других ствари прилаже наведене ствари.

У Сентомашу је досада скупљено 20 хиљада круна за рањенике велика количина и других потреба. Скупљање се наставља, а још нису дали свој прилог највећи богаташи Црквена општина даће 10 хиљада круна.

Вести из места и са стране.

Може ли учитељ бити републиканац?

Школски надзорник чонградске жупаније обуставио је скупарински доплатак ходмезевашархељском учитељу Имру Сабову, јер је републиканац, па се тиме огрешио о своју заклетву верности према краљу. Овај поступак школског надзорника изазвао је у Ходмезевашархељу велико огорчење а др Ђорђе Нађ пријавио га је суду због злоупотребе званичне власти.

Ванредна скупштина „Слоге“.

Чланови удружења „*Слоге*“ позивају се у *ванредну* седницу *главне скупштине*, која ће се одржати у недељу 4. (17.) новембра 1912. у 11 часова пре подне у свечаној дворници Српске Православне Велике Гимназије Новосадске.

Корисна књига.

Новосадска трговачка омладина издала је књигу „*Немачка кореспонденција*“, коју је саставио Јосиф Шопф, виши чиновник Аустроугарске Банке, предавач немачког језика и кореспонденције у вечерњој школи новосадске трговачке омладине. Половина чистог прихода припада средишњој каси трговачких омладина. Цена је три круне. Претплата се шаље: Новосадској трговачкој омладини (Богданска улица бр. 29.) Препоручујемо ову књигу.

Предавања за занатлије.

Угарски министар трговине одлучио је, да се у будимпештанском технолошком музеју држе у јануару и фебруару 1913. године бесплатна предавања за занатлије. Ко хоће да учествује, нека се до 2. (15.) новембра о. г. пријави занатлијској корпорацији. Предавања ће се држати нарочито за оне, који израђују одећу и обућу, у првом реду за мушке кројаче и ципеларе. Првенство имају млађе занатлије, који добро разумеју свој занат, а изузетно се примају и калфе, који су прешли 24-ту годину живота.

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице очекује се благо време, местимице киша.

Брзојави „Застави“.

Стигли 31. октобра.

РАТ НА БАЛКАНУ.

Цариград. Прексиноћ је отпочела битка југоисточно од Лозенграда (Киркилисе) код Лилебургаса. *По извештајима, које добива војно министарство, битка се развија неповољно по Турке, због чега у Цариграду влада велика забринутост.*

Београд. *Код Куманова су Турци изгубили 16.000 мртвих и рањених и све топове.* **Код Велеса су Турци у краткој битци изгубили 5000 мртвих.** Турци беже на све стране.

Београд. У Скопљу опет редован живот. Војска одушевљено тражи, да се што пре изађе на море. Одељења српских трупа отишле према Прилипу, да заведу српске власти, јер турске трупе онде неће дати отпора. Врховна команда је јуче пренесена у Скопље. *При наступању српска војска нашла читава српска села попаљена, становништво поубијано, читаве породице истребљене.* Ђенерал Путник наредио, да се писма војника брзо и савесно отпремају.

Београд. Кад је отпочео рат, муслимани и православни Срби у *Новоі Вароши* образовали су одбор, који је држао ред, а кад је српска војска завладала околином *муслимани изјавили, да је сада ред на Србима да владаіу и* **предали варош српској војсци.**

Београд. Неко време неће бити већих акција, јер нема изгледа већем отпору Турака, а српске чете спроводиће окупацију земљишта, из којих је истерана турска војска. *Очекуіе се скорашње избијање војске на оба мора: Јегејско и Јадранско.*

Растројство у турској војсци.

Београд. У Скопљу после пораза код Куманова дошло је до свађе међу турским командантима око плана за даље, ратовање, а Зеки паша наредио распуштање турских трупа. Онда неколико официра почели скупљати трупе и организовати отпор код Велеса, који није имао успеха. Командант битољског кора, Давид-паша, захтевао да се продужи отпор. На то га је један официр убио.

Признање Пашићу.

Београд. Бугарски министар председник Гешов отправио Пашићу брзојав ове садржине: *Примите моја искрена честитања и искрене жеље за срећан свршетак и крунисање дела*, за које је прву иницијативу, дала Ваша екселенција и министарство коме председавате.

Зашто је турска флота бомбардовала Варну?

Софија. Турска флота мотала се око ушћа Дунава, док није омогућила пренос 76 вагона муниције, која је дошла преко Оршаве и Румуније, па због тога је и бомбардовала Каварну и Варну. (Није ни то Турској помогло!)

Не траже се нови кредити за војску.

Беч. Вести, да ће влада у делегацијама тражити нове кредите за војску, не одговарају истини (?)

Угарски сабор.

Будимпешта. Андраши је прогласио рад крњег сабора за незаконит и штетан по Угарску. Док је говорио, мунгови су му упадали у реч, нашто им је добацио: Ето, какви сте! Вас 250 јуначите се према мени једном! Али после таког рада долазе Једрени. И у турској се зло радило, па ето куда се дошло. Тиса се правда да је он опозиционаре избацио због тога, што су правили шкандале, које не би трпео ниједан парламенат на свету. (Али парламенти у целоме свету бирају се слободно, а не помоћу паприкаша и бајонета! Ур.). Не одговара истини тврдња Андрашијева, да је и њега избацио силом из сабора. Андраши у знак презрења излази из саборнице, јер је Тиса и њега доиста избацио. Мунгови вичу: Останите ту! Зар вам је непријатно да чујете истину? Андрашијеву тврдњу, да се спремају Једрени Аустроугарској, одбацује као неукусну. Код Једрена се одиграва драма, а овде шаљива игра (за коју плаћају народи милијоне!) Око саборнице мора се повући војнички кордон, јер је угарски парламентаризам спао на ниво балкански (на Балкану је слобода у саборима, а у Пешти влада у сабору војска и полиција!) Прима одговорност за све, што је учинио. Лукач се чуди што опозиција није одговорила на понуду владине странке (гле, гле!), а он ће и даље вршити своју дужност, јер му се допада улога, коју врши (али обест се редовно сваком осветила — па ће се и Беч уверити, да није добро газити законе и слободу:)

Одговорни уредник: Мита Клицин.

Трговина.

Нови Сад, 31. октобра 1912. године.

Пшеница прве каквоће 22 К — п. до — К — п
Пшеница нова 21 К — п. до — К — п.
Пшеница средња 20 К — п. до — К — п.
Пшеница лакша — К — п. до — К — п.
Паполица нова — К — п. до — К — п.
Јечам стари 16 К — п. до — К — п.
Зоб нова 17 К — п. до — К — п.
Кукуруз у зрну 20 К — п. до — К — п.
Кукуруз у клипу нов 10 К — п. до — К —

Све од сто кила.

Маст 188 К — п. до К — п.
Сланина 180 К — п. до — К — п.

Недељни вашарски извештај из Беча.

Свињски вашар 29. октобра.

Пријављено 20.993 комада, дотерано 11.601 комад пољске и 8.552 комада мађарске пасмине, свега 20.153 комада. Вашар био миран. Цене су биле: прима свиње 140—145, средње 134—138, лаке 124—130, сремске 129—140, старе 124—132, пољске 86—134 потуре од киле живе ваге без потрошарине.

Марвени вашар 28. октобра.

Дотеран 3291 комад. Вашар био живљи. Цене: прима швајцерски 128—136, средњи 118—126, прима мађарски 112—118, средњи 106—110, лошији 88—98, бикови 80—110, краве 50—74, босански 70—88 круна од 100 кила живе ваге без потрошарине.

О товарењу ваља брзојавно извештај послати на адресу: Јовичић, Беч, Св. Марко.

Добро пиће! Брза и солидна послуга!

Част ми је свратити позорност поштоване публике, из места и са стране, да сам преузео и сасвим модерно уредио **рестаурацију**

код „СРЕМСКОГ СОКОЛА“

у Карловцима, у кући г. Береника.

Препоручујем слав. општинству моју признату кухињу, као и остало изврсно пиће. — Примам абоненте у и изван куће, а точим

особито Буђејевачко пиво.

Препоручујући се славном општинству, молим за многобројну посету — те се биљежим

1772 2—3 С поштовањем

СТЕВА КОВАЧ, хотелијер

код Сремског Сокола Карловци.

Добра кухиња! — Буђејевачко пиво!

МАГИСТАР ФАРМАЦИЈЕ И АПОТЕКАРСКИ ПОМОЋНИК

Потребни су одмах.

Апотеци Кушаковића

1788 1-3 **Београд — Србија.**

Српска Штедионица д. д. у Руми.

СТЕЧАЈ.

Код Српске Штедионице д. д. у Руми има се са 1. јануром 1913. попунити место

КЊИГОВОЂЕ

са годишњом платом од К 3000.— т. ј. три хиљаде круна, и у обичајеном ремунерацијом.

Тражи се од компетената *строго* стручна способност као и уверење, да је дуже време самостално вршио дужност књиговође у ком заводу. 1789 1-3

Рок пријаве *1 децембар* о. г.

Рума, 28. октобра 1912. п. н.

Управа

Српске Штедионице д. д. у Руми.

ГЛАВНИ КОМИСИОНАР

за Угарску Хрватску и Славонију, Босну и Херцеговину и т. д.

Српске Манастирске Штампарије у Срем. Карловцима.

Одлуком Саборског Одбора предана су мени у главну комисију сва издања горепоменуте штампарије, као што су **школске и црквене тисканице, школске књиге, писанке** и т. д. — Стога молим славне црквене општине, господу учитеље и свештенике, да од сада изволе наруџбе **директно мени слати**, а никако манастирској штампарији. :::::

НАЈВЕЋА ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ШКОЛСКИХ КЊИГА И УЧИЛА 1387 22—22

МИЛАНА ИВКОВИЋА

НОВИ САД — (Ujvidék).

На школским књигама дајем :: **највећи рабат!**

Препоручујем своје велико стовариште на мало и велико (en gros). Канцеларијског и концепт папира, оловака, пера, радир гуме, мастила најбоље каквоће, сунђера, писаљака, таблица и све остале приборе за школе и канцеларије. —

Све по јефтинијој цени него игде! - Послуга брза и тачна!

Списак школских књига и учила, школских и црквених тисканица и канцеларијског прибора шаљем бадава! —

Електрична Штампарија Дра Светозара Милетића у Новом Саду.